

УДК 343.985

В.М. Шевчук, кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ФУНКЦІЇ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ: НАУКОВІ ПІДХОДИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Досліджуються актуальні проблеми функцій тактичних операцій, аналізуються наукові підходи до визначення поняття функцій тактичних операцій та їх різновидів, пропонуються перспективні напрямки дослідження функцій тактичних операцій та їх змісту.

Ключові слова: тактична операція, тактичний прийом, функція, функція тактичної операції.

У теорії криміналістики проблема функцій тактичних операцій при розслідуванні злочинів залишається дискусійною. У криміналістичній літературі ці питання розглядаються дещо фрагментарно або в порядку постановки проблеми.

Вперше у криміналістиці функції тактичних операцій досліджував А.В. Дулов, який зазначив, що при розробці тактичної операції потрібно враховувати і функціональну підструктуру – певну залежність, сукупність функцій, які виконуються при реалізації даних тактичних засобів. Виділення технологічної підструктури забезпечує ретельне і глибоке вивчення проблем взаємодії між різними особами, які беруть участь у проведенні тактичної операції. Кожний тактичний засіб реалізується через дії людей – функції при проведенні тактичної операції. Неоднаковий зміст цих функцій¹. Разом із тим, автор не називає конкретні функції тактичних операцій та не розкриває їх змісту. Розглядаючи функції таких тактичних засобів, він пов'язує їх з діяльністю учасників тактичної операції, при цьому зауважує, що доцільно так побудувати структуру тактичних операцій, щоб найбільша кількість її учасників наділялась функціями не

¹ Див.: Дулов А.В. Тактические операции при расследовании преступлений / А.В. Дулов.– Мн.: Изд-во БГУ, 1979. –С 92–96.

тільки проведення дій, але й прийняття рішень, правильність яких уже контролюється слідчим, який має право або погодитись із запропонованим рішенням, або прийняти інше¹.

Досліджуючи деякі питання перспектив розвитку теорії тактичних операцій, В.І. Шиканов у 1983 р. вказав на актуальність та необхідність дослідження функцій тактичних операцій як одного із найбільш перспективних напрямків розробки концепції тактичних операцій у криміналістиці. У зв'язку з цим автор зазначає, що функції тактичних операцій багатогранні. Це і засіб організації діяльності слідчого з урахуванням вимог криміналістичної праксеології. Це і форма співробітництва слідчого з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ. Це, нарешті, і надійний засіб, призначений оптимізувати процес розслідування злочинів на основі останніх досягнень системології, пов'язаної з сучасним етапом науково-технічної революції².

Досить своєрідним, на наш погляд, є визначення функцій тактичних операцій. Функції тактичних операцій розглядаються як «засоби» та «форми» прояву таких тактичних засобів, через їх властивості, як один із аспектів, сторін розглядуваної категорії. Очевидно, таке розуміння у повній мірі не відображає правильне розуміння сутності, природи та поняття функцій тактичних операцій.

Таке розуміння розглядуваної категорії підтримує й О.Є. Михальчук, який вказує, що функції тактичних операцій розглядаються у криміналістиці широко і багатоаспектно. Останні виступають уже не тільки як засіб вирішення тактичного завдання загального або менш загального плану. Зокрема, розглядають як: 1) засіб реалізації методів розслідування (А.В. Дулов, Г.А. Мурадова); 2) засіб (і форма) взаємодії слідчого з органом дізнання, державними установами і організаціями, окремими громадянами (І.Ф. Герасимов, А.В. Дулов, В.І. Шиканов); 3) засіб організації діяльності слідчого з урахуванням вимог криміналістичної праксеології (В.І. Шиканов); 4) засіб оптимізації і алгоритмізації процесу розслідування (Г.Г. Доспулов, А.В. Дулов, В.І. Шиканов); 5) засіб реалізації тактичних

¹ Див.: Дулов А.В. Вказ. роб. -С 93.

² Див.: Шиканов В.И. Теоретические основы тактических операций в расследовании преступлений / В.И. Шиканов. – Иркутск: Изд-во Иркут. ун-та, 1983. -С. 45.

і стратегічних рішень (М.П. Яблоков); 6) організаційний і тактичний засіб ліквідації протидії з боку правопорушників (А.В. Дулов); 7) засіб і міра оцінки «комплексів трудових затрат слідчого» (Б.Г. Кульчицький); 8) особливий прийом вирішення окремих паралельних завдань розкриття і розслідування (А.Д. Трубачов); 9) не тільки засіб, але й процедура вирішення конкретного тактичного завдання (В.Є. Корноухов); 10) найбільш раціональна форма використання сил і засобів правоохоронних органів (В.І. Шиканов); 11) засіб забезпечення з'ясування певної обставини чи обставин, які мають значення для справи (В.О. Образцов, В.Б. Ястребов); 12) засіб забезпечення найбільш ефективних результатів по збиранню доказів і оперуванню ними (Є.П. Іщенко); 13) засіб підвищення ефективності планування розслідування (Б.Г. Кульчицький) тощо¹.

У своїх роботах М.Є. Мерецький, обгрунтовуючи концепцію вчення про окрему теорію оперативно-тактичних комбінацій у розслідуванні злочинів, вказує на *регулюючу* функцію при усуненні конфліктів, які виникають при взаємодії правоохоронних органів².

Криміналістичні операції, на думку І.М. Комарова³ виконують *інформаційно-пізнавальну, конструктивну, організаційну та регулятивну* функції. Автором зазначається, що вказані функції відображають закономірності збирання, дослідження та оцінки із системи криміналістичної характеристики злочинів і криміналістичної характеристики їх розслідування необхідної кримінально-значущої інформації, її використання у досудовому провадженні, що дає

¹ Див.: Михальчук А.Е. Тактические комбинации при производстве следственных действий / А.Е. Михальчук; под ред. В. В. Степанова. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1991. –С.25.

² Див.: Мерецкий Н.Е. Применение оперативно-тактических комбинаций в расследовании преступлений: Монография / Н.Е. Мерецкий. – Хабаровск: Дальневосточный юридический инст-т МВД РФ, 2000. –314с.; Мерецкий Н.Е. Применение оперативно-тактических комбинаций в раскрытии и расследовании преступлений: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09 / Н.Е. Мерецкий. -М., 2000; Мерецкий Н.Е. Криминалистика и оперативно-тактическая комбинация: науч.-практ. пособие / Н.Е. Мерецкий. –М.: Изд-во «Юрлитинформ», 2007. – С.289–301.

³ Див.: Комаров И.М. Криминалистические операции в досудебном производстве: монография / И.М. Комаров. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2002. – С.88, 110-120; Комаров И.М. Проблемы теории и практики криминалистических операций в досудебном производстве: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09 / И.М. Комаров. -Барнаул, 2003. – С.14,24, 28, 29,110-120.

змогу визначити закономірності предмета криміналістики, які відбивають криміналістичні операції як комплексного способу вирішення системних завдань досудового слідства. Ними виступають закономірності збирання, дослідження та оцінки необхідної кримінально-значущої інформації із процесів цілісного його руху у ситуаціях вчинення злочинів і закономірності оптимального використання цієї інформації у ситуаціях розслідування для вирішення системних завдань досудового провадження¹.

Заслуговують на увагу дослідження А.Р. Белкіна², який тактичні комбінації (операції) поділяє залежно від функцій на: *рефлексивні; забезпечувальні; контрольні*. Але автор, на жаль, не розкриває їх змісту.

Досліджуючи проблеми розслідування злочинів організованих груп і злочинних організацій, В.Ю. Шепітько відзначає, що тактичні операції при розслідуванні злочинів можуть різнитися за характером спрямованості (*пізнавальні тактичні операції, пошукові*, такі, що виконують *організаційні* функції). Автор до пошукових тактичних операцій відносить: «Груповий обшук», «Початковий – повторний обшук», «Обшук – затримання», «Допущення обшуку з негативним результатом»³.

Розвиваючи такий підхід, С.Ф. Здоровко, при аналізі тактичних операцій у структурі методики розслідування вбивств, що вчиняються організованими злочинними групами, залежно від характеру спрямованості таких операцій акцентує увагу на *пізнавальних, пошукових, розшукових* і таких, що виконують *організаційні* функції⁴.

¹ Див.: Комаров И.М. Проблемы теории и практики криминалистических операций в досудебном производстве: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09 / И.М. Комаров. -Барнаул, 2003. – С.27, 28.

² Див.: Белкин А.Р. Теория доказывания в уголовном судопроизводстве / А.Р. Белкин. – М.: Норма, 2005.–С 164.

³ Див.: Шепітько В.Ю. Тактика расследования преступлений, совершаемых организованными группами и преступными организациями: монография / В.Ю. Шепітько. – Х.: Национальная юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого, 2000. -С. 41–44, 62, 63.

⁴ Див.: Здоровко С.Ф. Розслідування вбивств, що вчиняються організованими злочинними групами (типові тактичні операції) / С.Ф. Здоровко. –Х.: Гриф, 2004. –С.31.

Викликають певний інтерес дослідження зазначених проблем М.В. Салтевським¹, який у підручнику «Криміналістика» присвятив підрозділ «Тактичні операції і тактичні комбінації: функції, властивості і види». Автор зазначає, що тактична операція і тактична комбінація, незважаючи на зняття з виду і сутнісну відмінності, мають низку загальних (схожих) *функціональних властивостей*. Зокрема, тактична операція і тактична комбінація це: 1) діяльнісні категорії, що розкривають функціональну сторону тактичних засобів; 2) специфічні системи пізнавальних засобів криміналістичної тактики, що мають цільову впорядкованість для вирішення завдань, що виникають у процесі розслідування злочинів; 3) тактичні засоби, які характеризуються однаковою властивістю цілісності, тобто повне досягнення мети можливо тільки при реалізації функцій всіх елементів системи. Разом з тим, у наступному підручнику у 2005 р. автором питання функцій тактичних операцій уже не розглядається й іменуються вони властивостями².

Виходячи з вищенаведеного, на наш погляд, можна дійти до висновку, що в основному функціональне призначення тактичних операцій у криміналістичній літературі висвітлюється науковцями через перелік вузького кола їх функцій або функціональних властивостей, без глибокої теоретичної розробки. В інших випадках функції тактичних операцій розглядаються як «засоби» та «форми» прояву таких тактичних засобів. Такий підхід відображає лише одну із сторін, один із багатьох аспектів розглядуваної категорії. Це практично не дає повного уявлення про правильне розуміння природи, сутності функцій тактичних операцій у слідчій діяльності, про їх багатогранність та багатоаспектність, складну систему таких функцій як єдиний цілісний комплекс явищ (самих функцій) та процесів (зв'язків між ними), що відображає суттєві сторони, поняття, роль та функціональне призначення розглядуваних тактичних засобів.

У системі тактичних засобів тактичним операціям притаманний цілий комплекс різноманітних властивостей та форм прояву, які продиктовані потребами практичної діяльності і обумовлені, в пер-

¹ Див.: Салтевський М.В. Криміналістика: Підручник: У 2-х ч. Ч.2. –Х.: Консум, 2001. –С.81,82.

² Див.: Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. –К.: Кондор, 2005. –С.308, 309.

шу чергу, тактичними завданнями, слідчими ситуаціями, етапами розслідування та видом злочину. Разом із тим, стосовно тактичних операцій, має йтися про різновиди, характер, ступінь впливу та проявів цього тактичного засобу на слідчу ситуацію і вирішення тактичних завдань розслідування, тобто про функціональну роль та призначення тактичних операцій. Необхідно відзначити, що саме функції тактичних операцій дозволяють розкрити особливості даного тактичного засобу, встановити його природу, найбільш істотні сторони і риси. Функції тактичних операцій визначають їх призначення і роль у системі тактичних засобів. Усе це свідчить про необхідність вивчення та дослідження всіх різновидів функцій тактичних операцій з метою розробки ефективних рекомендацій по їх проведенню.

Зважаючи на зазначене, очевидно, що проблема функцій тактичних операцій у криміналістиці ще не знайшла повного вирішення і, враховуючи її велике значення для підвищення ефективності процесу розслідування, потребує більш активних наукових досліджень. У зв'язку з цим А.В. Дулов правильно зазначає, що встановлення функцій у свою чергу дає можливість правильно визначити напрямок і зміст усіх досліджень¹, у тому числі дослідження та розробок криміналістичної теорії тактичних операцій. Це переконливо свідчить про актуальність та необхідність дослідження функцій тактичних операцій, їх системи, як одного з найбільш перспективних напрямків розробки концепції тактичних операцій у криміналістиці.

Вивчаючи проблему функцій тактичних операцій, визначення та побудови її системи, насамперед слід з'ясувати поняття, сутність та природу категорії, що досліджується. Недостатня розробленість цього питання в криміналістиці призводить до різних підходів у назвах криміналістичних понять, вносить плутанину, штучність і багатозначність у застосуванні термінів², що обумовлює необхідність

¹ Див.: Дулов А.В., Грамович Г.И., Лапин А.В. и др. Криминалистика: Учеб пособие / Под ред. А.В. Дулова. -Мн.: НКФ «Экоперспектива», 1996. -С.9.

² Див.: Белкин Р.С. Курс криминалистики. - В 3-х т. - Т.1: Общая теория криминалистики / Р.С. Белкин. - М.: Юристъ, 1997. - С.275-277; Радецька В.Я. Мова науки криміналістики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / В.Я. Радецька; Нац. академія внутр. справ України. -Київ, 2002. - С.1,7; Шевчук В.М. Методологія криміналістики: дискусії, «новачії», перспективи / В.М. Шевчук // Питання боротьби зі злочинністю: Зб. наук. пр./ Редкол. В.І. Борисов та ін. -Х.: Право, 2009. -Вип. 18. -С.197,198.

дослідження і визначення поняття «функції тактичних операцій».

У літературі для позначення цієї категорії криміналістики вживаються різні терміни «функція», «роль», «призначення», «функціональна структура», «функціональна роль», «функціональні властивості», «функціональна спрямованість», «функціональне призначення», «функціональне навантаження» тощо. Настільки різноманітний зміст терміну «функція» призводить до помилок у його тлумаченні і безпредметних дискусій. З метою уникнення такого недоліку при визначенні функцій тактичних операцій, спочатку необхідно з'ясувати сутність та поняття розглядуваної категорії.

Функція як наукова категорія містить багато сторін та аспектів. Під функцією у загальноприйнятому значенні зазвичай розуміють обов'язок, коло діяльності, призначення чого-небудь або кого-небудь, виконувана робота ким-небудь, призначення у системі¹, роль, значення чого-небудь². Найчастіше даний термін вживається при відображенні основного напрямку діяльності.

У сучасній філософській, методологічній та наукознавчій літературі термін «функція» (від лат. *functio* – здійснення, виконання, вчинення) застосовується у самих різних значеннях. У більшості випадків це поняття визначається як відношення (взаємозв'язок) двох або групи об'єктів, у якому зміна одного з них супроводжується змінами іншого³. В іншому випадку функція трактується як зовнішній прояв властивостей якого-небудь об'єкту в певній системі відносин⁴ або як вплив одного на інший елемент цілісної системи,

¹ Див.: Большой словарь иностранных слов / Составитель А.Ю. Москвин.– М.: Изд-во Центр полиграф, ООО «Полус», 2001. –С.718 (-816с.); Словарь иностранных слов. -М.1988. -С.556.

² Див.: Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений. Российская АН.; Российский фонд культуры; 3-е изд., стереотипное – М.: АЗЪ, 1995 – С..847; Великий тлумачний словник сучасної української мови /Уклад. і голов. ред. В27 В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – С. 1335.

³ Див.: Сидоренко О.П., Корлюк С.С., Філянін М.С. та ін. Філософія: Підручник / За заг. ред. проф. Сидоренка О.П. – К.: Знання, 2008. –С. 36, 37, 869; Философский энциклопедический словарь. -М., 1989. -С. 719; Данильян О.Г., Тараненко В.М. Основи філософії: Навч. посібник. -Х.: Право, 2003. -С.22-25; Философский энциклопедический словарь/ Сост.: Губский Е.Ф., Кораблева Г.В., Лутченко В.А.-М.:ИНФРА-М, 2005.-С.498.

⁴ Див.: Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. – 5-е изд. – М.: Полигиздат, 1987. –С. 526.

а також її взаємодія з іншими системами (речами), що забезпечує її стійке існування¹.

У теорії систем та системного аналізу² функція – це спосіб прояву активності системи, стійкі активні взаємовідносини речей, при яких зміни одних об'єктів призводять до зміни інших. Під функцією системи розуміють: дію системи, її реакцію на середовище; різноманітність станів виходів системи; при описовому чи дескриптивному підході до функцій вона виступає як властивість системи, яка проявляється в динаміці; як процес досягнення цілі (мети) системою; як узгоджені між елементами дії в аспекті реалізації системи як цілого; траєкторію руху системи, яка може описуватись математичною залежністю, формулою, яка пов'язує залежні та незалежні перемінні системи. Функції виражають поведінку системи, при чому ця поведінка при позначенні її функцій стає упорядкованою, закономірною та організованою, тому функції являють собою напрямки активності системи, яка взаємодіє з середовищем.

У зв'язку з цим В.Ю. Шепитько³ справедливо зазначає, що визначення функціональної спрямованості тактичних прийомів указує на необхідність з'ясування їхньої ролі та призначення. В.О. Коновалова, А.М. Сербулов акцентують увагу на тому, що тактичні прийоми виконують різні функції, які є залежними від особливостей природи процесуальної дії, її цільової спрямованості й ситуаційної обумовленості. Застосування тактичних прийомів передбачає логічну залежність між метою й функціями, для яких вони призначені, і тією слідчою ситуацією, а далі й ситуацією процесуальної дії, у яких вони використовуються⁴. Це у повній мірі відноситься і до тактичних операцій, зокрема, визначення функціональної спря-

¹ Див.: Шептулин А.П. Диалектический метод познания / А.П. Шептулин. – М., 1983. – 320 с

² Див.: Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие / Ю.П. Сурмин. -К.: МАУП, 2003. -С.132-137.

³ Див.: Шепитько В.Ю. Теория криминалистической тактики: Монография / В.Ю. Шепитько. – Х.: Гриф, 2002. – С. 45. Шепитько В.Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз): Монографія / В.Ю. Шепитько.– Х.: «Харків юридичний», 2007. – С.63.

⁴ Див.: Коновалова В.Е. Сербулов А.М. Следственная тактика: принципы и функции / В.Е. Коновалова, А.М. Сербулов. – К.: РИО МВД УССР, 1983. – С. 127.

мованості тактичних операцій обумовлює необхідність з'ясування їх ролі та призначення у процесі розслідування злочинів.

Враховуючи вищенаведене, на нашу думку, при криміналістичній трактовці визначення функцій тактичних операцій необхідно враховувати, що: 1) функції тактичних операцій *являють собою прояв властивостей, ролі та призначення* цього тактичного засобу у процесі розслідування злочинів. Різновиди проявів властивостей, ролі та призначення системи «тактична операція» можуть бути самими різноманітними і у процесі розслідування злочинів можуть відображатися в основних напрямках діяльності, які обумовлені ступенем узагальнення функцій, їх обсягом та складом, положенням та відносинами функцій у тактичній операції тощо. У зв'язку з цим правильно зазначає В.Г. Афанасьєв, що: «Функція системи являє собою прояв властивостей, якостей системи у взаємодії з іншими об'єктами системного та несистемного порядку є, відображенням певної відносно стійкої реакції системи на зміну її внутрішнього стану та її внутрішнього середовища, реакція на впливи із середини та ззовні»¹;

2) функції тактичних операцій *являють собою основні напрями діяльності у процесі реалізації цих тактичних засобів*, їх призначення у системі «тактична операція». У цьому напрямку важливо враховувати діяльнісний підхід до визначення тактичної операції та її функцій. Так, В.О. Образцов² розглядає тактичну операцію як відносно самостійну специфічну структуру діяльнісного типу, реалізовану слідчим для рішення якої-небудь задачі розслідування в умовах сформованої ситуації. Автор акцентує увагу на існуванні закономірних нерозривних зв'язків і відносин між елементами, її складовими, дозволяючи сприймати таку складову частину процесу розслідування як певну цілісність, самостійну, специфічну структуру діяльнісного типу. Тому, на наш погляд, однією із ознак функцій тактичних операцій виступають окремі сторони, характеристики діяльності слідчого та інших суб'єктів проведення тактичних операцій як комплексу, системи узгоджених між

¹ Афанасьєв В.Г. Системность и общество / В.Г. Афанасьєв. -М.: Политиздат, 1980. – С.133.

² Див.: Образцов В.А. Криминалистическое учение о тактической операции // Криминалистика / Под ред. проф. Образцова В.А. -М.: Юрист, 1995.-С.79.

собою однойменних і різнойменних слідчих дій, оперативно-розшукових, організаційно-технічних та превентивних заходів, спрямованих на вирішення окремого тактичного завдання розслідування в даній слідчій ситуації. Виходячи з цього, можна розглядати наступні функції: пізнавальну, прогностичну, регулятивну, організаційну, конструктивну, комунікативну, пошукову, профілактичну;

3) функції тактичних операцій *виступають тактичним засобом впливу на слідчу ситуацію*. Такий тактичний вплив обумовлений, у першу чергу, слідчою ситуацією, яка склалася на момент розслідування кримінальної справи, та завданнями, які необхідно вирішувати при застосуванні такого тактичного засобу. У даному випадку операції виступають як система тактичного впливу на інформаційний блок слідчої ситуації з метою регулювання розслідування, спрямованого на збирання доказової інформації і встановлення істини по справі. Вплив може бути спрямований на один або декілька інформаційних компонентів слідчої ситуації, на встановлення однієї або декількох ознак злочину, що розслідується. Функція характеризує такий взаємозв'язок двох (групи) об'єктів, у якому зміна одного з них супроводжується змінами іншого. Це пов'язано з пізнанням і вивченням взаємозв'язків досліджуваних об'єктів, а саме тактичних операцій, тактичних завдань та слідчих ситуацій, тобто зі «встановленням таких залежностей (функцій), які дають можливість у дослідженнях закономірно переходити в ряду об'єктів від одного до іншого»¹. При цьому тактичні операції виконують цілий ряд функцій одночасно або окремо (ізольовано), або в залежності від наявної слідчої ситуації та обставин послідовно;

4) функції тактичних операцій *спрямовані на вирішення тактичних завдань розслідування*, які виступають в якості мети даної операції. Функції не існують самі по собі, вони взаємодіють із елементами системи і спрямовані на вирішення певних завдань, визначають властивості, роль та призначення досліджуваного об'єкта тобто тактичної операції. М.В. Савельєва, О.Б. Смушкін за функціональною спрямованістю завдань, які вирішуються тактичними

¹ Див.: Сидоренко О.П., Корлюк С.С., Філянін М.С. та ін. Філософія: Підручник / За заг. ред. проф. Сидоренка О.П. – К.: Знання, 2008. – С. 36-37.

операціями, вирізняють функції, спрямовані на: а) забезпечення збирання інформації відносно конкретного об'єкту (факту); б) встановлення факту безпосереднього контакту особи з об'єктами, які є елементами структури злочину; в) пошук відсутніх джерел важливої для криміналістики інформації; г) одночасне виявлення необхідних для розслідування об'єктів¹. Виходячи з цього, слідчий у процесі вирішення вищезазначених завдань реалізує наступні функції: 1) цільові – встановлення фактів, висунення версій та ін.; 2) забезпечуючі – створення умов для проведення ефективного комплексу дій та заходів; 3) контрольні – співвіднесення, перевірка одержаних результатів, вирішення завдань². Інакше кажучи, з'ясувавши та уявляючи собі тактичні завдання, які необхідно вирішити у процесі розслідування, можна з'ясувати, які функції може виконувати тактична операція в процесі її проведення.

Таким чином, враховуючи вищенаведене можна зробити висновок, що *функції тактичних операцій* – це прояви властивостей, ролі та функціонального призначення тактичних операцій, які спрямовані на реалізацію цілей розслідування, вирішення окремих тактичних завдань, ситуативно обумовлені та пов'язані з об'єктами впливу і відображають основні напрямки діяльності у процесі їх проведення.

Функції тактичних операцій складають певну систему, тобто єдиний цілісний комплекс явищ (самих функцій) та процесів (зв'язків між ними), що відображає суттєві сторони, природу, сутність та функціональне призначення розглядуваних тактичних засобів. Системність функцій тактичних операцій вбачається передусім у їх єдності, яка обумовлена взаємозв'язками і взаємозалежностями між функціями як елементами системи розслідування. Система функцій тактичних операцій являє собою багатоаспектне утворення, досить складну систему, яка визначає сукупність функцій, що виконуються при реалізації даних тактичних засобів. Тому тактичні операції за сферою, напрямками тактичного впливу та діапазоном застосування у процесі розслідування злочинів є поліфунк-

¹ Див.: Савельєва М.В., Смушкинна М.В. Криміналістика: Учебник.-М.: Изд-во «Дашков и К», 2008.-С.312.

² Див.: Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та інші. Юридична психологія: Підручник / За заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. – К.: КНТ, 2007. – С. 204–208.

ціональними тактичними засобами здійснення досудового слідства, які ефективно використовуються для вирішення окремих тактичних завдань і мають багатofункціональне призначення, знаходяться у взаємодії, взаємозв'язку, забезпечують оптимізацію, ефективність процесу розслідування.

Исследуются актуальные проблемы функций тактических операций, анализируются научные подходы определения понятия функций тактических операций и их разновидностей, предлагаются перспективные направления исследования функций тактических операций и их содержания.

It is probed issues of the day of functions of tactical operations, scientific approaches of determination of functions concept of tactical operations and their varieties are analysed, perspective directions of research of functions of tactical operations and their maintenance are offered.

Рекомендовано до опублікування на засіданні кафедри криміналістики Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (протокол №5 від 29 березня 2010 р.).

Рецензент – доктор юридичних наук, професор В.Ю. Шепітько.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗЛОЧИННОСТІ

Питання боротьби зі злочинністю

Збірник наукових праць

Видається з 1997 року

Випуск 20

Харків
«Право»
2010

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту вивчення проблем злочинності Національної академії правових наук України (постанова № 12 від 20 жовтня 2010 р.)

*Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 15928-4400ПР
від 02.11.2009 р.*

Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. — Х. : Право, 2010. — Вип. 20. — 326 с.

Засновники

Національна академія правових наук України
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого
Інститут вивчення проблем злочинності НАПрН України

Видавець

Інститут вивчення проблем злочинності НАПрН України

Редакційна колегія:

В. І. Борисов (головний редактор), В. С. Зеленецький (заст. головного редактора), В. С. Батиргарєєва, Ю. В. Баулін, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, Ю. М. Грошевий, Л. В. Дорош, В. А. Журавель, Н. В. Сібільова, В. В. Сташис, А. Х. Степанюк, В. П. Тихий, В. Ю. Шепітько, О. Ю. Шостко

Науковий редактор *Л. В. Дорош*
Відповідальний за випуск *С. С. Шрамко*

Адреса редакційної колегії: 61002, Харків, вул. Пушкінська, 49,
тел.: 715-62-08, 700-65-81